

A close-up, high-angle photograph of a person's face, likely a woman, wearing a traditional headband. The headband is made of a textured, light-colored material and features a decorative pattern of small, colorful beads or sequins. The person's eyes are looking slightly to the right, and their expression is neutral. The background is dark and out of focus.

**INTEGRISANJE POSTUPAKA TRADICIONALNE
I PRIRODNE MEDICINE U ZDRAVSTVENI SISTEM**

IDEASS CUBA

Inovacije za razvoj i saradnju Jug-Jug

www.ideassonline.org

Uvod

Autori: Leonsio Pardon Kaseres i Marta Perez Vinja

U okviru ostvarivanja cilja "Zdravlje za sve do 2000. godine", Svetska Zdravstvena Organizacija usvojila je deklaraciju iz Alma Ate, na završetku Mđunarodne konferencije o primarnoj zdravstvenoj zaštiti iz 1978. godine, na kojoj se, pored ostalog, međunarodna zajednica poziva da naučno dokazane alternativne medicinske discipline i tradicionalne terapije integriše u svoje zdravstvene sisteme. Kada je Kuba u pitanju, određeni broj klinika već je koristio razne oblike tradicionalne medicine, ali je tek 1996. godine usvojen program strateških ciljeva i mera za razvoj ovih tehnika i metoda. Sada, šest godina kasnije, tehnike tradicionalne i prirodne medicine, ili TRM (na Kubi poznate kao MTN), definitivno su uključene u nacionalni zdravstveni sistem Kube.

TRM je specijalizacija širokog spektra koja uključuje unapredjenje zdravlja, prevenciju bolesti, dijagnostifikovanje, lečenje i rehabilitaciju pacijenata korišćenjem, između ostalog, tradicionalne kineske medicine (akupunkture, akupresure, «moxibustion» metode toplotne stimulacije, metode ispuštanja krvi kupicama, terapeutske masaže), lečenja lekovitim biljem,

apiterapije, homeoterapije, terapije cvećem, sugestije i hipnoze. Takođe uključuje i lečenje prirodnim sredstvima, kao što su mineralne vode, terapija blatom, ozonska terapija, magnetna polja, i drugi izvori prirodne energije.

Poslednjih godina, verovatno najznačajnije dostignuće ovog programa na Kubi bilo je postepeno i stabilno uključivanje TRM metoda u Nacionalni zdravstveni sistem, nudeći široke mogućnosti primene kako u primarnoj tako i u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti. Specijalizovani TRM razvojni centri osnovani su u svim provincijama i opštinama širom zemlje. To je imalo potitivan uticaj na efikasnost i kvalitet zdravstvenih službi, koje su sada bolje integrisane u društvenu zajednicu. Na ovaj način se takođe nudi jedno manje štetno i efikasnije rešenje za probleme zdravstvene zaštite sa ekonomskog stanovišta, jer omogućava uštede u troškovima industrijske proizvodnje lekova

Upotreba TRM je od strateškog značaja u oblasti ljudskog razvoja, s obzirom da se može primeniti u mestima gde nema, ili ima nedovoljno zdravstvenih službi. Ona igra ključnu ulogu u kriznim situacijama, kao što su prirodne katastrofe ili nesreće izazvane čovekovim delovanjem, s obzirom da njena primena zahteva samo obučeno osoblje i resurse iz životne sredine. Kao deo nacionalnog zdravstvenog sistema, TRM unapređuje sposobnost medicinskih službi da rešavaju probleme i pruža mogućnost za otvaranje novih radnih mesta.

Veliko iskustvo Kube u oblasti tradicionalne medicine priznato je od strane specijalizovanih organizacija i stručnjaka iz Kine, Vijetnama, Koreje, Meksika, Kolumbije, SAD, Gvatemale, Venecuele, -panije, Italije i drugih zemalja, koje su pozitivno ocenile ostvarene rezultate i koje su ove napore videle kao snažno inovativno iskustvo. Medjunarodna zajednica je ovom programu dala dodatni podstrek, obezbedivši donacije, literaturu, stručnu pomoć i zajednička istraživanje kroz programe medjunarodne saradnje.

Korist koju TRM donosi je najznačajnija u oblastima gde nema, ili ima nedovoljno zdravstvenih infrastruktura, pa se na taj način pruža mogućnost proširivanja zdravstvene zaštite i na najsiromašnije slojeve društva. To je također i jedan od najefikasnijih načina za unapređenje, uz smanjene troškove, medicinskih usluga za milione ljudi iz najsiromašnijih krajeva, koji se nalaze na marginama nacionalnih programa socijalne zaštite.

Koji problem rešava

tradicionalna i prirodna medicina?

Način na koji se prirodna medicina prvobitno razvila je istovetan širom sveta, bez obzira na to gde se ona primenjuje. Na Kubi, upotreba tradicionalne i prirodne medicine uvedena je kroz dve jasne faze: prvu karakterišu izolovani primeri korišćenja takozvane "zelene" medicine, akupunktura, terapije blatom, itd., a druga obuhvata postepeno uvodjenje TRM u nacionalni zdravstveni sistem. Ovaj poslednji proces započet

je 1990.godine, kada je Ministarstvo zdravlja (MINSAP) postalo svesno potrebe za obnavljanjem tradicije korišćenja lekovitog bilja i uvođenja terapijskih metoda tradicionalne kineske medicine. Tada je po prvi put uvedena obuka za stručnjake u oblasti TRM, kao i studije homeoterapije, a izvori termalnih i mineralnih voda obnovljeni su u čitavoj zemlji.

Marta 1996. osnovana je Među-ministarska komisija za razvoj TRM, posle čega je usledilo osnivanje Odeljenja za tradicionalnu i prirodnu medicinu pri Ministarstvu zdravlja u septembru iste godine. Zatim je 1996.godine usvojen Program za razvoj tradicionalne i prirodne medicine, a 2002. godine Savet Izvršnog komiteta ministarstva usvojio je Sporazum 4282. Ovim sporazumom ustanovljen je niz mera, medju kojima je kao najvažnije bilo osnivanje Nacionalnog TRM centra za razvoj, zaduženog za upravljanje aktivnostima programa u čitavoj zemlji.

TRM je naročito korisna u oblastima sa slabo opremljenim zdravstvenim službama i u slučaju prirodnih katastrofa ili onih prouzrokovanih delovanjem čoveka. Neke terapije i postupci prirodne i tradicionalne medicine zahtevaju jedino osposobljeno medicinsko osoblje i minimalne količine resursa i opreme, koja se uglavnom može nabaviti na lokalnom nivou. Stoga se ona može koristiti za obezbedjenje visoko efikasne primarne medicinske zaštite u oblastima gde nema socijalnih službi, kao i u slučaju zemljotresa, uragana, požara, suša i drugih katastrofa.

Integracija TRM metoda u nacionalne zdravstvene sisteme je lakše ostvariva u onim zemljama, pokrajinama ili lokacijama gde vlasti već preduzimaju ozbiljne korake u cilju unapređenja zdravstvene zaštite. TRM obezbeđuje pravu podršku lokalnim institucijama koje teže da ostvare održivi razvoj u sektoru usluga i očuvaju svoju prirodnu sredinu, što sa svoje strane ujedno povećava i mogućnosti za pristojan rad.

Uključivanje TRM-a u nacionalni zdravstveni sistem može doneti dodatnu korist pomažući u usklađivanju postojećih raznovrsnih kriterijuma u rešavanju problema zdravlja i bolesti, s obzirom da omogućava upotrebu strategije i modela zdravstvene zaštite koja objedinjuje suprotstavljene tendencije u mnogim delovima sveta: medicinu kao rezultat tehnologije, i medicinu kao rezultat tradicionalnih znanja i kulture. TRM takođe propagira spajanje kurativnog i preventivnog pristupa u medicinskim školama, s obzirom da je objedinjavanje ova dva koncepta jedna od njenih mnogobrojnih prednosti. TRM zapravo doprinosi boljem kvalitetu zdravstvenih usluga, jer proširuje domet terapijskih mogućnosti koje lekari imaju na raspolaganju za rešavanje problema sa kojima se moraju suočiti. Sem što promaže u jeftinijem rešavanju problema stanovništva, TRM takođe pokazuje pojedincima kako da samostalno rešavaju neke svoje bolike, i kako da vode zdraviji život.

Razvoj TRM zavisi od zajedičkog angažovanja različitih socijalnih aktera, uključujući nevladine organizacije, sredstva javnog informisanja, lokalne vlasti i lidere, s obzirom da je potrebno napraviti posebne analize u oblastima gde će ovaj proces biti promovisan.

Na Kubi, upotreba TRM potvrđena je rezultatima više od 506 istraživačkih protokola i 105 kliničkih ispitivanja. Pozitivno mišljenje javnog mnjenja i unapređenje usluga više nego opravdavaju njenu upotrebu.

TRM sredstva može primenjivati visoko kvalifikovano osoblje, ali i nekvalifikovano, nakon što prođe specijalnu obuku. Primena tradicionalne medicine, generalno, može biti obezbeđena po veoma niskim cenama.

Istovremeno, uključivanje TRM-a u nacionalni zdravstveni sistem znači da usluge mogu biti proširene na širi deo populacije s obzirom da se raspoloživi resursi mogu efikasnije koristiti upotrebom jeftinijih tehnika u primarnoj zdravstvenoj nezi, kao što je upotreba prirodnih resursa u medicinske svrhe. Osim toga, kad god se TRM upotrebljava u medicinske svrhe, ona upotpunjuje medicinsku praksu, poboljšava kvalitet zdravstvene nege i proširuje mogućnost za rešavanje problema.

Iako je veoma teško sprovesti odgovarajuća ekonomska istraživanja, postoje valjani argumenti u prilog upotrebe TRM u onim oblastima gde nema dovoljno resursa ili u slučajevima prirodnih katastrofa, ili onih koje je svojim delovanjem prouzrokovao čovek. U takvim slučajevima medicinsko osoblje može rešavati najrazličitije zdravstvene probleme samo primenom sopstvenih sposobnosti, lokalno raspoloživih resursa i jednostavnih instrumenata i opreme, što obezbeđuje socijalne i ekonomske pogodnosti od neprocenjive vrednosti.

Tradicionalna i prirodna medicina u praksi

TRM može biti primenjena kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, s obzirom da može biti integrisana u zdravstveni sistem svake geografske oblasti, nezavisno od njene veličine ili slojeva stanovništva koji su u njima zastupljeni.

Najznačajnije faze u razvoju strategije TRM u zemlji, pokrajini ili zajednici su sledeće:

- Analiza trenutne situacije i problema u određenoj oblasti, kako bi strategija mogla biti napravljena tako da odgovara posebnim uslovima u toj oblasti
- Koordinacija između nosilaca aktivnosti u oblasti, vladinih i nevladinih organizacija, sredstava javnog informisanja i lidera zajednice.
- Profesionalno osposobljavanje zdravstvenog osoblja i lidera u toj zajednici, nabavka i/ili izrada opreme, snabdevanje i izrada bibliografije.
- Evaluacija početnih rezultata rada u cilju eventualnog prilagodavanja.

Nakon ovih faza, integracija TRM u nacionalni zdravstveni sistem zahteva sledeće:

- Strateško uključivanje TRM usluga u primarnu i sekundarnu mrežu zdravstvene zaštite
- Formiranje novih centara specijalizovanih za TRM procedure
- Upravljanje obukom nastavnog osoblja za TRM

ELEMENTI OD KOJI H SE SASTOJI TRM:

PRIRODNA MEDICINA

Fitoterapija
Apiterapija
Terapija blatom
Termalne banje
Dijetetska terapija

TRADICIONALNA MEDICINA

Akupunktura i njene varijante
Akupunkturni mikrosistemi
Tradicionalna masaža
Tradicionalne vežbe
Ajurveda i joga

OSTALI RESURSI

Ozonska terapija
Magnetna terapija
Mikrodoze
Neuralna terapija
Terapija hipnozom
Svetlosna terapija

OSTALI MEDICINSKI SISTEMI

Homeopatija i terapija cvećem
Osteopatija

Jasno je da svaka oblast, regija ili zemlja mora odlučiti koje TRM metode želi da razvija i kada će ih uključiti u svoj zdravstveni sistem, zasnivajući svoje odluke na uslovima, tradiciji i karakteristikama te oblasti.

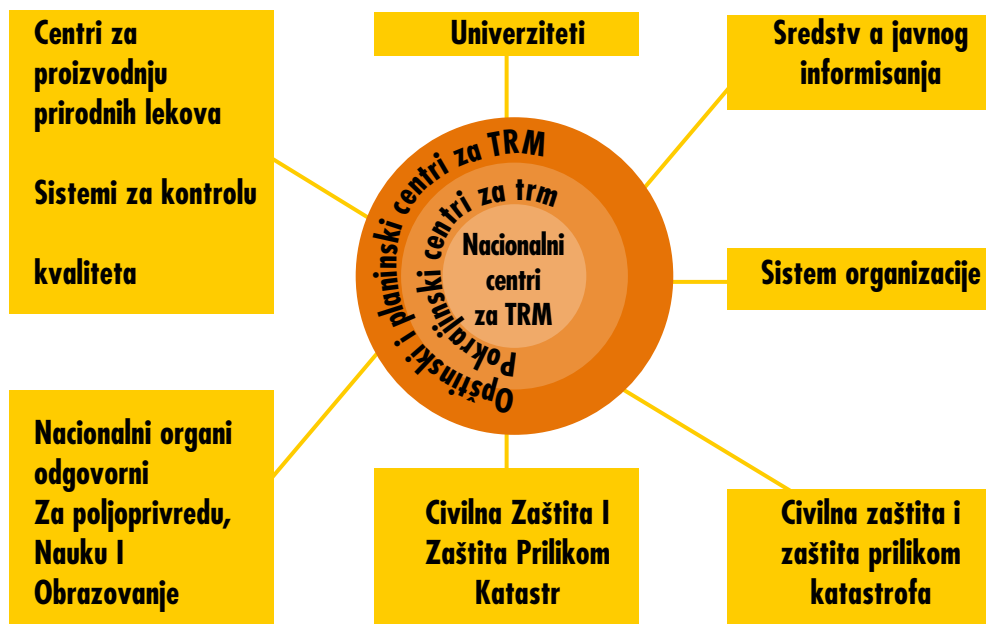
jedan jedinstveni deo terapeutskih modela i politika koje se mogu koristiti u ortodoksnoj medicinskoj praksi

Sledeći principi moraju biti poštovani prilikom uključivanja TRM u medicinski sistem:

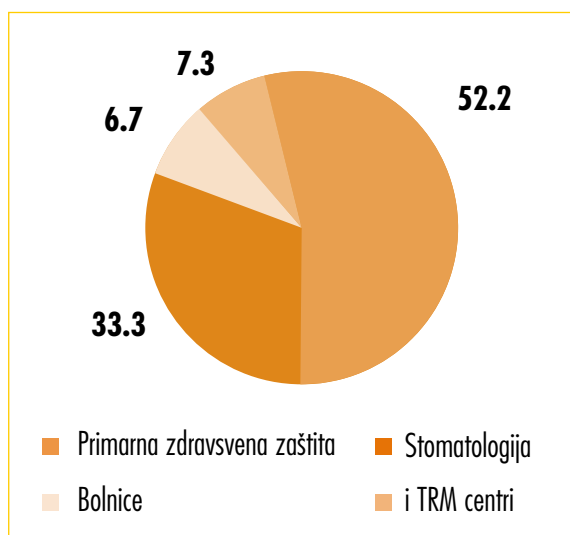
- Samo TRM procedure koje su bile podvrgnute naučnim istraživanjima koja su potvrdila njihovo bezopasno i blagotvorno terapeutsko dejstvo mogu biti odobrene i korišćene.
- Integracija. Svaka TRM procedura je deo niza mera koje imaju za cilj unapređenje kvaliteta života. Resursi koje je ova medicina učinila dostupnima pridodati su skupu terapeutskih sredstava koje uobičajeno koriste lekari, čineći tako
- Sistematska upotreba. Jedino kontinualna praksa, sistematsko proučavanje i periodične evaluacije garantuju održavanje kvaliteta. TRM je potpuno uključena u zdravstveni sistem i njeni terapeutski resursi koriste se na svim nivoima zdravstvene zaštite
- Profesionalizam. Praktikovanje TRM unapređuje odnose između doktora i pacijenta, promovirajući širi koncept odnosa prema zdravlju i bolesti, kao i zdravom načinu života. TRM resursi unapređuju rad onih koji ih koriste. Na Kubi lekari koriste ova sredstva u okviru specijalizacija koje su izabrali. TRM je medicinska specijalizacija i mogu je primenjivati jedino zdravstveni radnici i za tu svrhu posebno obučeno i ovlašćeno osoblje.

Grafikon organizacije pokazuje integraciju tradicionalne i prirodne medicine u nacionalni zdravstveni sistem.

Rezultati

Najveći uspeh Kube poslednjih godina je postepeno i stabilno uključivanje tradicionalnih medicinskih resursa u društvene službe, i to kako u sekundarnu tako i u , što je još važnije, primarnu zdravstvenu zaštitu, a to je jedinstven slučaj na Američkom kontinentu. Sledeći grafikon ilustruje rezultate integrisanja TRM u zdravstveni sistem Kube:

TRM razvojni centri su specijalizovane institucije u okviru Kubanskog zdravstvenog sistema, koje pružaju usluge svim pokrajinama i opštinama u zemlji. Sve u svemu, otvoreno je ukupno 3 535 novih radnih mesta u 14 provincijskih TRM centara i 169 opštinskih TRM centara.

Statistički podaci o uslugama koje su pružali ovi specijalizovani TRM centri u 2002. godini dali su sledeće rezultate:

- 26,268,035 TRM tretmana, uključujući:
- 9,089,145 prepisanih recepata za lekovita sredstva zelene medicine i pčelinje proizvode
- 3,857,517 akupunkturnih i sličnih tretmana
- 464,844 terapija blatom i terapija mineralnim vodama
- 569 operacija primenom anestezije akupunkturom
- 12,456 vađenja zuba korišćenjem anestezije akupunkturom, homeopatije i hipnoze

Statistike kubanskog ministarstva zdravlja pokazuju da će do kraja 2002. godine, više od 70% osoblja koje radi u nacionalnoj zdravstvenoj službi proći osnovnu obuku za TRM. Praktikovanje TRM čuva kulturnu tradiciju i unapređuje zdravstveni sistem u institucionalnom, naučnom, ekonomskom i finansijskom smislu.

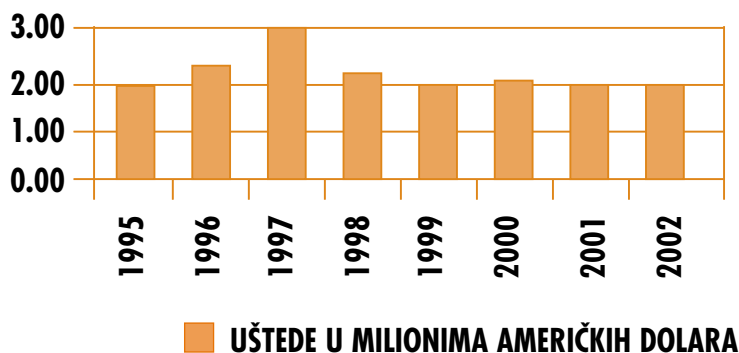
Rezerve prirodnih medicinskih resursa u čitavoj zemlji su ponovo procenjene , proučene i bolje iskorišćene . Osim toga, detaljno je proučena i tehnologija proizvodnje prirodnih lekova. Primer ove aktivnosti je rad planinskih laboratorija gde se prerađuje medicinsko bilje za fitoterapiju ili zelenu medicinu.

Sledeća dva primera pokazuju ekonomsku korist od primene TRM:

U periodu između 1995. i 2002. godine proizvedeno je 342 miliona pakovanja prirodnih preparata, što je dovelo do uštede od 17 miliona američkih dolara na osnovu uvoza sirovina i prihod od 344 miliona kubanskih pezosa od prodaje korisnicima.

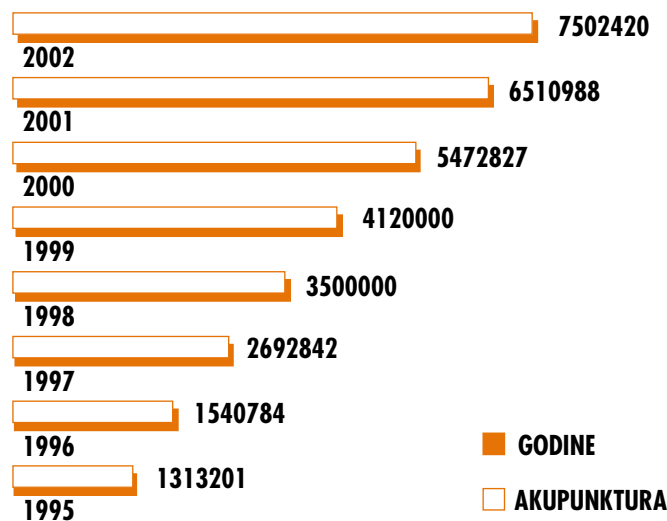
UŠTEDE U AMERIČKIM DOLARIMA

Upotreba akupunktura donosi značajne prednosti. Njena sve veća prihvaćenost i upotreba mogu se videti na sledećem grafikonu:

Akupunktura se može koristiti kao anestetik pri operaciji pacijenata koji ne mogu da se podvrgnu uobičajenoj anesteziji ili kod kojih je rizik od upotrebe anestetika suviše velik. Kada su u pitanju troškovi, cena opšte intratrahealne anestezije je 215.83 američkih dolara po pacijentu, dok upotreba akupunktura kao anestetika pri operacijama košta 19.71 američkih dolara. Na Kubi su, tokom 2001. i 2002. godine, 24 293 veće operacije izvedene uz upotrebu anestezije akupunkturu. To je državi omogućilo uštedu od 4.8 miliona američkih dolara.

TRETMANI AKUPUNKTUROM I SLIČNI POSTUPCI

Nacionalni interes

Iskustvo Kube u uključivanju TRM u zdravstveni sistem pobudilo je intereovanjesve većeg broja institucija i stručnjaka iz raznih zemalja, koji su predhodnih godina na različite načine saradivali sa ovim programom. Medju nima su -panija, Italija, Amerika, Gvatemala, Meksiko, Venecuela, Brazil, Kina, Koreja i Kolumbija.

Zajednički projekti realizovani su u saradnji sa:

- **Italijom:** TRM obuka na univerzitetskom nivou.
- **Španijom:** Zajednička istraživanja u oblasti fitoterapije i ispitivanje opreme potrebne za TRM tretmane.
- **Sjedinjenim Američkim Državama:** TRM obuka na univerzitetskom nivou. Medicinski projekat.
- **Venecuelom i Kolumbijom:** razmena predavača.
- **Dominikanskom Republikom:** studies on medicinal flora.
- **Kinom, Vijetnamom i Korejom:** Obuka u oblasti akupunkture i tradicionalne kineske medicine.
- **Meksikom:** Osnivanje TRM centara.
- **Kinom:** Istorijska istraživanja. Projekat Kineske četvrti.

Vlade 62 zemlje iz celog sveta trenutno imaju koristi od medicinskih usluga koje pruža preko 3 000 Kubanskih zdravstvenih stručnjaka. Većina je stacionirana u planinskim predelima ili ruralnim oblastima daleko od gradova, gde zdravstvena zaštita ne postoji ili je potpuno neodgovarajuća. 80% ovih stručnjaka primenjuje razne oblike TRM tretmana upravo u onim oblastima gde se oni najviše cene, gde su ljudi najizloženiji prirodnim katastrofama i gde ima najmanje infrastrukture.

Nacionalna priznanja i nagrade uključuju:

- Priznanje Nacionalne komisije za nauku i Tehničke forume za pet uzastopnih godina doprinosa TRM programima nauke i ekonomije
- Sedam uzastopnih godina osvajanja nagrada na sajmovima nauke i tehnike za oko 500 naučnih TRM projekata.

Međunarodna priznanja i nagrade uključuju:

- Priznanje Latino-američkog društva za narodnu medicinu (SOLAMENAT), 1991. godine
- Priznanje za lečenje astme prirodnim metodama, 1993. godine, Venecuela
- Nagrada za izuzetan uspeh u korišćenju TRM prilikom prirodnih katastrofa , dodeljena tokom Konferencije za integraciju medicine, 1999. godine u Kolumbiji
- Nagrada za doprinos u podučavanju terapije cvećem, dodeljena od strane Latino-američke asocijacije za terapiju cvećem, 2001. godine
- Priznanje Ekvadorskog udruženja za homeopatsku medicinu Kubanskim stručnjacima za homeopatiju, 2001. godine
- Priznanje od strane UD MEDIC Projekta za podučavanje tradicionalne medicine na Kubi, 2002. godine
- Kubancima je dodeljeno počasno članstvo u ãileanskom udruženju lekara akupunkturologa
- Kubancima je dodeljeno počasno članstvo u Akademiji za tradicionalnu kinesku medicinu Porto Rika i mesto počasnih predavača na Bastyr univerzitetu.

Ugled koji je Kuba stekla u ovoj oblasti naveo je brojne međunarodne TRM organizacije da skupove i konferencije održavaju upravo na Kubi. Do sada je organizovano 16 konferencija, uključujući:

- Prvu Latino-američku konferenciju o prirodnoj medicini, 1994. godine
- Konferenciju održanu od strane Meksičke akademije za tradicionalnu medicinu (1-25 avgusta 1995.)
- Konferenciju koju je održao izuzetni autor Dipak Ćopra, pod nazivom "Putovanje u isceljenje": Podučavanje u oblasti medicine uma i tela " (1-3 mart 2003.)

Upotreba TRM integrisane u druge nacionalne zdravstvene sisteme praktikuje se u Vijetnamu, Koreji i Kini. Ipak, sve zemlje na ovaj ili onaj način primenjuju ove postupke, bilo tradicioanlno u nekoliciini zabačenih zajednica, ili privatno, u malobrojnim izolovanim institucijama.

Za mnoge autohtone etničke grupe i zajednice u pojedinim zemljama, kao što su Argentina i Brazil, TRM ujedno predstavlja i jedini medicinski resurs.

Upotreba tradicionalne i prirodne medicine u drugim zemljama

Kulturni uslovi za uključivanje ovog programa najbolji su u zemljama koje imaju tradiciju narodne medicine. Centri za tradicionalnu i prirodnu medicinu najlakše se mogu otvoriti u oblastima i regionima u kojima postoji izobilje lekovitog bilja, mineralnih voda, mineralnog blata, i ostalih resursa koji se koriste u TRM.

Tradicionalna medicina može biti uspešno integrisana u zdravstveni sistem jedino ako je primenjuju zdravstveni radnici i stručnjaci najvišeg standarda i kvalifikacija. Ostalo ne kvalifikovano osoblje koje bavi tradicionalnom medicinom, kao što su prodavci lekovitog bilja, maseri i vračevi, takođe mora imati odgovarajuće kvalifikacije. Kada budu uključeni u sistem, oni stiču osećaj pripadnosti i njihov ugled u društvu raste. Odobravanje ovih postupaka od strane zdravstvenog sistema u zemlji takođe sprečava pojavu nestručne prakse.

Infrastruktura koja je potrebna za primenu TRM je jednostavna, s obzirom da je, kada je ona integrisana u konvencionalnu medicinsku praksu, moguće koristiti iste objekte. Sva potrebna prilagođavanja radnog prostora i snabdevanje resursima uglavnom su veoma jednostavni i jeftini. Ipak, postoje i skuplje tehnologije, ali one postaju neophodne tek kada se raspoloživi resursi povećaju.

Sprovođenje strategija za korišćenje TRM u slučaju prirodnih katastrofa i pružanja redovne medicinske pomoći u nepristupačnim predelima, ili tamo gde ne postoje zdravstvene službe, zahteva posebno proučavanje specifičnosti date oblasti. U svakom slučaju, osposobljavanje ljudskih resursa i koordinacija između države i nevladinih organizacija su od ključnog značaja.

Upotreba TRM može biti važan izvor novih radnih mesta na lokalnom nivou, i to na različite načine

- Poljoprivreda: sejanje, branje, sušenje i skladištenje medicinskog bilja.
- Oblasti bogate mineralnom vodom i mineralnim blatom: obrada ovih resursa za medicinske i terapijske svrhe.
- Pčelarstvo i prodaja lekovitog bilja
- Lokalni sistemi za proizvodnju prirodnih lekova (fititerapija, apiterapija i banje)
- Informacije o prirodnoj medicini i njihova distribucija
- Lokalno osoblje koje primenjuje akupresuru i masažu pod nadzorom zdravstvenih radnika.
- Doktori, zubari, medicinske sestre i paramedicinsko osoblje
- Osoblje koje radi u civilnoj zaštiti i primenjuje TRM u slučaju katastrofa

U zavisnosti od specifičnih uslova u svakoj pojedinačnoj oblasti, prateće strategije mogu obuhvatati i sve neophodne epidemiološke mere, ili korišćenje raspoloživih resursa, na način koji je, koliko je god je to moguće, u skladu sa tradicijom te zajednice. Imigrantske zajednice koje su predstavnici drugih kultura u okviru jednog naroda, mogu prenositi razne medicinske tradicije i postupke koji su se pokazali uspešnim. To će svakako dovesti do razvoja specifičnih TRM postupaka na lokalnom nivou.

U prenošenju ovih iskustava drugim zemljama, moguće je primeniti različite strategije, u zavisnosti od datog tipa TRM:

- Upravljanje proizvodnjom prirodnih lekova na lokalnom i industrijskom nivou
- Organizovanje sistema za kontrolu kvaliteta prirodnih proizvoda
- Upravljanje TRM u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti
- Upravljanje TRM u slučajevima prirodnih katastrofa i onih prouzrokovanih delovanjem čoveka
- Osnivanje specijalnih TRM centara
- Definisane do-diplomskih i post-diplomskih programa studija u oblasti medicine, oralne patologije i bolničarske nege.
- Definisane istraživačkih i razvojnih projekata u skladu sa lokalnim potrebama.
- Učešće zajednice u oživljavanju tradicionalne medicine kroz literaturu, umetnost i kulturu
- Zdravstvena edukacija kroz TRM
- Definisane tehničko-ekonomskih parametara za projektovanje banja.
- Organizacija medicinskih službi u termalnim banjama.
- Upravljanje i zaštita mineralnih voda i naslaga mineralnog blata.
- Transfer tehnologije za medicinsku upotrebu mineralnih resursa.
- Prilagođavanje termalnih izvora potrebama banja, komercijalizacije i međunarodnog turizma.

Kako saznati više

Više informacija o specifičnim aspektima korišćenja tradicionalne i prirodne medicine može se dobiti od sledećih stručnjaka:

- Ralph Allan Dale – Ekspert za pedagogiju i autor više knjiga. Držao je kurseve iz ove oblasti na Kubi. E-mail: RalphADale@skybest.com
- Julio Monsalvo – Lekar specijalista pedijatrije, autor više knjiga, istraživao TRM na Kubi i u Americi, aktivista Pokreta za ljudsko zdravlje. cisp.conosur@argentina.com
- Efren Korngold i Harriet Beinfeld – Autori knjige 'Between Heaven and Earth' (Između Neba I Zemlje). Obe su držale kurseve iz ove oblasti na Kubi. Chinadoc@pacbel.net, hbeinfeld@yahoo.com
- Melín Marimón García - Lekar. Bavio se TRM i držao kurseve i predavanja iz ove oblasti na Kubi od 1995. Exmelin@mtc.es
- Shad Reinstein. Profesor Akupunktura na Bastyr Univerzitetu prirodne medicine. ShadJody@aol.com
- Alfredo Embid. Koordinator časopisa 'Medicina Holística'. Držao je predavanja o TRM. amcmh@amcmh.org
- Salvador Capistran: Istraživač. Držao predavanja iz ove oblasti na Kubi. Capistra@prodigy.net.mx

Bibliografija

- Kubansko ministarstvo zdravlja - Ministarska rezolucija 5/95 Program za razvoj TRM, 1995
- Svetska Zdravstvena Organizacija – WHO strategija u oblasti tradicionalne medicine za 2002-2005. Ženeva
- Leoncio Padrón Cáceres – Konferencija o TRM na Kubi, 2002
- Martha Pérez Viñas – Konferencija o primeni tradicionalne I prirodne medicine prilikom prirodnih katastrofa;
- Konferencija o integraciji Medicine , 1999, Kolumbija.
- Fe Bosh Valdés - Tema 13: Opšti aspekti tradicionalne i prirodne medicine; Uvod u opštu Integralnu Medicinu Integralna Medicina, ECIMED, Havana. Kuba.
- Orlando Licea - Asma Projekat: primena modela kvalitetnog života u oblasti ljudskog zdravlja, nauke i tehnologije Forum nagrada , Kuba, 2002.
- Marcos Díaz Mastellari - Pensar en Chino (Misliti na kineskom), Editorial Proart, Kankun, Meksiko, 1997.
- MINSAP Nacionalni Zavod za Statistiku: Godišnjak tradicionalne i prirodne medicine, Kuba, 2002

Kontakti

Informacije potrebne za uspostavljanje stalne saradnje mogu se dobiti od:

'Centro Nacional para el Desarrollo de la Medicina Tradicional y Natural de Cuba'
(Nacionalni Centar za razvoj tradicionalne i prirodne medicine)

Adresa: Calle 44 No. 502 entre 5ta. y 5ta.A,
Playa, Ciudad de La Habana Telefon: 2090532.
TELEFAX 2034965.

Osoblje Kubanskog Nacionalnog TRM Centra spremno je da pruži stručnu pomoć za razvoj tradicionalne i prirodne medicine.

Možete se obratiti sledećim osobama:

- Dr. Leoncio Padrón Cáceres, Director; leoncio@infomed.sld.cu
- Dr. Martha Pérez Viñas, Vice Director Teaching and Research; mpvnub@infomed.sld.cu
- Dr. Nancy Cabrera López, Technical Vice Director; mednat@infomed.sld.cu
- Dr. Felix Guzmán Pérez, Natural Products; mednat@infomed.sld.cu
- Dr. María E. Padovani Cantón, Stomatology; mednat@infomed.sld.cu
- Dr. Marcos Díaz Mastellari, Chairman of the Cuban Association of Bioenergetic and Naturalist Medicine; mdm@infomed.sld.cu
- Dr. Francisco Morón, Phytotherapist and Chairman of the National Research Committee and the Ramal Programme; moron@infomed.sld.cu

Program IDEASS – Inovacije za razvoj i saradnju Jug-Jug – deo je inicijative za međunarodnu saradnju ART. Program IDEASS je nastao tokom 90-tih na glavnim svetskim samitima i na Milenijumskom zasedanju Generalne Skupštine UN-a, tako naglašavajući važnost saradnje između učesnika na Jugu, podržane od strane industrijskih zemalja.

Cilj Programa IDEASS jeste da ojača uspešnost procesa lokalnog razvoja kroz povećanu upotrebu inovacija u polju ljudskog razvoja. U smislu projekata iz saradnje Jug-Jug, Program se postavlja kao katalizator u procesu širenja socijalnih, ekonomskih i tehnoloških inovacija koje favorizuju ekonomski i socijalni razvoj na lokalno nivou. Promovisane inovacije mogu biti proizvodi, tehnologije ili socijalna, ekonomska i kulturna iskustva. Za više informacija o Programu IDEASS, konsultujte veb-stranu: www.ideassonline.org.

IDEASS

Inovacije za razvoj i saradnju Jug-Jug

ART – Podrška teritorijalnim i tematskim mrežama saradnje u ljudskom razvoju – predstavlja inicijativu za međunarodnu saradnju sačinjenu od programa i aktivnosti nekoliko Agencija Ujedinjenih nacija. ART promovise novi oblik multilateralizma u kojem sistem Ujedinjenih nacija, zajedno sa vladama radi na predavljanju aktivnosti učešća lokalnih zajednica i socijalnih aktera, kako Juga, tako i Severa. ART učestvuje u ostvarivanju Ciljeva Milenijumskog Razvoja.

U zainteresovanim zemljama, ART promovise i podržava Nacionalne okvirne programe za saradnju u upravljanju i lokalnom razvoju – ART GOLD. Ovi Programi stvaraju organizovani institucionalni kontekst koji omogućava raznim nacionalnim i međunarodnim učesnicima da kroz saradnju i podršku doprinesu ljudskom razvoju države. Među učesnicima su donatorske države, Agencije UN-a, regionalne vlade, gradovi i lokalne samouprave, udruženja, univerziteta, organizacije iz privatnog sektora i nevladine organizacije.

Kada god zahtevaju lokalni učesnici, u okviru ART GOLD Programa, inovacije IDEASS mogu biti promovisane i projekti saradnje mogu biti sprovedeni za njihov transfer.